

Rasim Özdenören'in "Çatışma" Adlı Hikâyesine Çatışma Yöntemiyle Bir Bakış

An Essay on Rasim Özdenören's Story "Conflict" Through Conflict Method

ÖZET

Çatışma, edebî eserin ana öğelerinden biridir. Birçok edebî eserin sürükleyici olması, akılda kalması, okurun merak duygusunu harekete geçirerek metne bağlılığını sağlamak için kullanılan çatışma yöntemi, eserin dikkatleri üzerine çekme noktasında en belirgin unsur olarak karşımıza çıkar. Bu sayede metin ve okur arasında daha sıkı bir bağ meydana gelmekte, kendisini metindeki karakterlerle özdeşleştiren okur açısından daha dikkatle takip edilen bir kurgu ortaya çıkmaktadır. Türk hikâyeciliğinin önde gelen isimlerinden Rasim Özdenören, bu çalışmada ele aldığımız, hikâyesine de isim olarak seçtiği çatışma kavramını birçok eserinde kullanmıştır. Bu sayede hikâyelerinde merak unsuru başta olmak üzere birçok anlatı yöntemini de kuvvetlendirme yoluna giden yazar, "Çatışma" hikâyesinde bunun iyi bir örneğini sunmuştur. Dört ana karakterin yer aldığı hikâyede; fikir çatışması, gelenek-modern çatışması, nesil çatışması, fiziksel çatışma gibi çatışmanın farklı türleri ve boyutları kurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çatışma, Hikâye, Rasim Özdenören

ABSTRACT

Conflict is one of the main elements of literary work. The conflict method, which is used to ensure that many literary works are immersive, to be remembered, to activate the reader's sense of curiosity and to ensure their loyalty to the text, is the most prominent element in drawing the attention of the work. In this way, a more frequent connection occurs between the text and the reader, and a more carefully followed fiction emerges for the reader who identifies himself with the characters in the text. Rasim Özdenören, one of the leading names in Turkish storytelling, used the concept of conflict, which we discussed in this study and which he chose as a name for his story, in many of his works. In this way, the author, who tries to strengthen many narrative methods, especially the element of curiosity in his stories, presented a good example of this in the story "Conflict". In the story of the four main characters; Different types and dimensions of conflict such as clash of ideas, conflict of tradition-modern, conflict of generation, physical conflict have been fictionalized.

Keywords: Conflict, Story, Rasim Özdenören

Batuhan Şuoruç¹

How to Cite This Article

Şuoruç, B. (2023). "Rasim Özdenören'in "Çatışma" Adlı Hikâyesine Çatışma Yöntemiyle Bir Bakış", Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 9(62):2447-2454.

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JOSHAS.67874>

Arrival: 23 December 2022

Published: 28 March 2023

International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

This journal is an open access, peer-reviewed international journal.

GİRİŞ

Edebî bir metni oluşturan birçok unsur olmakla beraber denilebilir ki çatışma unsuru bunlar arasında en başta gelen öğedir. Bu sebeple anlatıların hepsinde muhakkak bir çatışma görülür. Anlatıda okurdaki merak unsurunu diri tutan, anlatıyı sürükleyici kılan, okuru metne çeken çatışma yöntemi metinlerde birbirinden farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Fikir çatışması, kuşak çatışması, fiziksel çatışma, sosyal çatışma, içsel çatışma gibi birçok çatışma türü edebî metinlerde yer almaktadır.

1960 sonrası Türk hikâyeciliğinin özgün isimlerden Rasim Özdenören, hikâyelerinde çatışma unsurunu ustalıkla kullanan yazarlardan biridir. Köyden kente göç etmiş insanların kendilerini kente ait hissedememeleri sonucunda yaşadıkları içsel çatışma, kuşak çatışması, gelenek-modernizm çatışması gibi birçok çatışma katmanları Özdenören'in hikâye dünyasında kendisine yer bulmaktadır.

Yazarın, "Çatışma" adlı uzun hikâyesinde çatışma yöntemini oldukça iyi bir şekilde kullanmış olduğu görülür. Hikâyede; nesil çatışması, içsel çatışma, fiziksel çatışma gibi farklı çatışma türleri bir araya getirilmiştir. Özdenören'in, çatışma yöntemini hikâyenin başlığı olarak da kullanması, onun bu yönteme ilişkin bilgi ve birikiminin de bir yansıması olarak göze çarpar.

Çatışma Nedir?

Çatışma kavramı sosyal, siyasî, edebî, tarihî, felsefî, kültürel birçok olay ve olguda farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. İnsanlık tarihi bir anlamda bu çatışmaların da tarihidir. Gürsel Aytaç çatışma kavramını; "karşıt şeylerin çarpışması, tartışılmasıyla karşıt değerlerin ortaya konması (Aytaç, 2019)" şeklinde tanımlar. Birbiriyle uyuşması mümkün olmayan/görünmeyen iki düşünce, kavram, eylem karşı karşıya geldiğinde oluşan gerilim bir süre sonra bu ikililik arasında bir çatışmayı meydana getirir. Birçok sınıflandırmaya tabi tutulan çatışma olgusu basitten karmaşığa, soyut ve somut konularda, nesiller arası yaşanan problemlerde, bireyin iç dünyasında birbirine tezat duygular arasında bir uyum sağlayamadığı durumlarda, bir grubun diğer bir gruba arasında meydana gelen sözlü yahut fiili sürtüşmesinde kısacası birbirinden çok farklı boyutlarda karşımıza çıkmaktadır.

¹ Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, Türkiye

Çatışmanın Edebî Metindeki Anlamı

Kurmaca eserlerde anlatı, tek taraflı bir kurguyu değil birbiriyle irtibatlı “çapraz başvurularla dillendirilebilecek bir örgülemedir (Demir, 2017).” İnsana dair bütün meseleleri odak noktasına alan edebî eserlerde bu örgüleme işlemi esnasında çatışma kavramı kurulan metni oluşturan ana ve önemli yöntemlerden birini teşkil eder² (Andı, 2020). Turan Karataş edebî eserde çatışmayı tanımlarken; “Çatışma, anlatma esasına bağlı hikâye, roman, tiyatro ve efsane gibi eserlerin ortaya konmasında başvurulan önemli yöntemlerden biridir” ifadesini kullanır (Karataş, 2019). Bu açıdan bakılarak çatışma kavramının edebî eserdeki anlamı üzerine düşünmek, metinde hangi boşlukların doldurulduğunun da cevabı niteliğinde olacaktır. Edebî metinlerdeki tema ve çatışma kavramı arasındaki bağlantıya dikkat çeken Selçuk Çıkla, çatışma kavramı ve edebî eser ilişkisini şu şekilde izah eder:

Edebî metinleri[n] kurmaca olmayan metinlerden ayrılan en önemli özelliklerinden biri çatışmadır denebilir. Yazarın kendi duygu, düşünce ve hayalleri arasında, eserdeki bir kişinin kendi iç-dünyasında veya kişilerin kendi aralarında yaşanan her türlü çatışma hâli, edebî metinleri diğerlerinden ayıran estetik, cezbedici, özdeşlik kurdurucu ve uyandırıcı bir rol oynar.

Edebî metinlerde temayı en doğru şekilde bulmanın yolu *temel çatışmayı* tespitten geçer. Zira *çatışma*, olay örgüsünü oluşturan olay parçaları arasındaki önemli geçişlerin ve kırılmaların tahlili neticesinde bulunabilir (Çıkla, 2021).

Çatışma, bir anlatıda olay örgüsü ve hikâyeyi de kendisiyle birlikte getirir (Şengül, 2020). Üstelik bu çatışma olgusu yalnızca metinde kalmayıp bir süre sonra metne yönelen okurun zihin dünyasına da sirayet eder. Kendisini okuduğu metinde özdeşleştirdiği kahramanla birlikte aynı maceraları yaşarken bulan okur, çatışma olgusunu da kahramanla birlikte yaşar (Sağlık, 2020). Ronald B. Tobias bu konuya ilişkin şu değerlendirmede bulunur:

Okurları olayın içine çekmek isteriz –bu, hikayenin bayatlamasını istemediğimizi söylemenin başka bir şeklidir- bu nedenle de baş karakter[i] yol boyunca muhalefeti derinleştiren bir dizi engelle karşılaştırırız. Her çatışma yoğunluğu artırır. Okurlar her şeyin karışacağı ve hikayenin (iyi ya da kötü) çözümleneceği bir doruk noktaya çekildiklerini hissederler. Bütün yerel gerilimler yolda bir dizi engel oluştururlar ki, bu da bir süre sonra sıkıcı olabilir. Kurgunun temeli olan ciddi çatışmalar ise karakterleri temel biçimlerde ele alırlar (Tobias, 1996).

Bir edebî metinde bu çatışmanın içine çekilen okur, edebî bir tür olan tiyatronun seyircisi olduğunda da durum aynıdır. Antonin Artaud’un “İnsan ruhunu çatışmalarının kaynağına götüren olağanüstü güçlerin çağrısı (Artaud, 2021)” olarak gördüğü tiyatrodan da, çatışma kavramına geniş ölçekte yer verilir. Üstelik sahnelenen eser yerli bir eser ve çatışma unsuru olarak görülen konular küçük bir bölgeye ait olsa dahi bu durum çatışmaya dahil edilen seyircinin, dünyanın neresinde olursa olsun dikkatini çekmekle beraber onu da sürecin bir parçası hâline getirir³ (Nesin, 2020). Bu da çatışma kavramının kapsayıcılığına (evrenselliğine) dair oldukça önemli bir noktayı anlamamızı sağlamaktadır.

Çatışma kavramı edebî metinlerde farklı konuların içinde kendisini gösterir. Çatışan iki veya daha çok tarafın karşı karşıya gelmesi yahut bireyin kendi iç dünyasında meydana gelen çatışmalar doğrudan savunduğu/savundukları değerlerle ilgilidir. İyi veya kötü, olumlu veya olumsuz, güzel veya çirkin olarak görülen olgu ve olayların her biri esasında birilerinin/bireyin değer atfettiği/atfettikleri şey(ler)dir. *Roman Terimleri Sözlüğü*’nde Hakan Sazyek bu konuya ilişkin şu değerlendirmede bulunur:

‘Çatışma’, sadece olay/ aksiyon ögesi içinde değerlendirilmemelidir. O, romandaki fikir örgüsünün figürde ve aksiyonda somutlaşmış hâlidir. Dolayısıyla, ‘çatışma’ en az iki kişi arasında, görülen yaşantı boyutunda süren somut ve fiziksel bir mücadele şeklindeki açık görünümünün ardında, bu kişilerin temsil ettiği kavramların, düşünce ve değerlerin olay örgüsündeki dolaşımıdır, denilebilir. Bu değerler, söz gelimi bir kişilik özelliği, bir psikolojik sorun, bir toplumsal konum, bir insanî durum, bir kavram vs. olabilir. Bu bağlamda söz gelimi

² Romanda çatışma unsurunun yerini değerlendiren M. Fatih Andı bu durumu; “Romanın ana öğelerinden birisi çatışmadır. Çatışma olmadan, romanın entrikası yürümez, zemberek gevşek kalır. Bu çatışma insan-tabiîat veya insan-toplum çatışması olduğu kadar ve hatta ondan daha fazla insan-insan çatışmasıdır. Hele ki insanın kendi iç çatışması, romancı için çok elverişli imkânlar oluşturma fırsatıdır.” ifadeleriyle dile getirir (Andı, 2020).

³ Bu konuya ilişkin Aziz Nesin’in şöyle bir örnek vermektedir: “İstanbul’da Kasımpaşa, bir büyük kentin Türk renklerini taşıyan bir ortamdır. Bu ortamda diyelim bir bakkal vardır. Bu bakkal herhangi bakkal değil, ortamın bütün renk ve özelliklerini taşıyan bir bakkaldır. Bu bakkalın evinde bir dar gelirli memur ailesi kiracıdır. Bu dar gelirli aile de 1965 İstanbulunun ve o İstanbul’un Kasımpaşasının bütün renk ve özelliklerini taşımaktadır. Piyesimizin kahramanları diyelim ki işte bu kişilerdir. Yine bu kişilerin, diyelim ki aralarında bir çatışma vardır. Bu öyle bir çatışmadır ki yalnız Türkiye’de, ama 1965 Türkiye’sinin İstanbulunun oldukça yoksul Kasımpaşa semtinde oturan insanların sorunlarından çıkmıştır. Ne bu türlü kişiler, ne onların sorunları, ne de onların sorunlarından ortaya çıkan çatışmaları başka hiçbir ülkede, örneğin Fransa’da, Almanya’da Amerika’da yoktur. Ama yine de bu kişiler ve sorunları başka ülkelerde olmadığı halde, onların çatışmalarından ortaya çıkan ister olumlu ister olumsuz bitakım değer yargıları her yerde geçerlidir (Nesin, 2020).”

içerideki dönüklük, baba-oğul karşıtlığı, işçi sınıfının sendikal hakları, mutluluk, eşitlik, özgürlük romanda 'çatışma'yı oluşturup besleyen değerler olarak anılabilir (Sayzek, 2021).

Edebî metinlerdeki değerler çatışması, kimi araştırmacılar tarafından bir sınıflandırma da tabii tutulmuştur. Metinlerde ele alınan çatışma unsurlarına ilişkin bu tür sınıflandırmalar metinlerin; temasını, olay örgüsünü, karakterlerini, mekânını anlama noktasında okura ve metne yönelik incelemede bulunan araştırmacılara son derece faydalı olmaktadır.

Çatışma Türleri

Çatışma kavramını birçok araştırmacı birbirinden farklı başlıklar altında yer yer aynı düşünceleri kastederek belirtmişlerdir. Makalenin bu bölümünde birkaç araştırmacının çatışma sınıflandırmalarına yer verirken kendi tespit ettiğimiz bazı sınıflandırmalara da yer vereceğiz.

Çatışmayı iki ana başlık hâlinde sınıflandıran Nurullah Çetin bunları; iç çatışma ve sosyal çatışma şeklinde tanımlar:

İç Çatışma: Kişinin kendi içindeki farklı eğilimlerin çatışması, iyilik-kötülük, acıma-zulmetme, cezalandırma-bağışlama gibi farklı duygular, kişinin iç dünyasında kıyasıya bir çatışmaya sahne olabilir... İç çatışma yaşayan kişi, sürekli iç muhasebe yapar, karar veremez, bocalar ve kendi kendisiyle sürekli hesaplaşma içindedir. Korkular, endişeler, pişmanlıklar yaşar, özeleştiri yapar, kendini suçlar.

Sosyal Çatışma: ... birden fazla kişi arasındaki zıtlıklara, farklılıklara dayalı çatışmalardır. Değişik özellikleri nedeniyle birbiriyle uyuşamayan, anlaşamayan sosyal topluluklar, düşünsel ya da eylem planında çatışma içine girerler.

Sosyal çatışmanın alt başlıkları hâlinde Çetin; kişilikler arası çatışma, cinsiyetler arası çatışma, nesil çatışması, ekonomik çıkar çatışması, düşünce çatışması, askerî çatışma, bölgesel çatışma ve etnik çatışma unsurlarını da kaydeder (Çetin, 2021).

Hakan Sayzek, *Roman Terimleri Sözlüğü Roman Sanatından Yüz Terim* isimli eserinde Laurie Henry'nin çatışmayı dört gruba ayırdığını aktarır; "roman figürünün ya doğayla, ya başka bir insanla, ya toplumla ya da kendi içindeki farklı yönler arasında yaşanmaktadır (Sayzek, 2021)." Dış çatışma, fiziksel çatışma, psikolojik ve iç çatışma şeklinde de tasnif edilen (Turkedebiyati, 2022) edebî eserlerde çatışma kavramını oluşturan durumlara birkaç başlık etrafında daha bakmak mümkündür. Edebî metni oluştururken tercih edilen mekânlar da birer çatışma unsuru olarak değerlendirilebilir. Mekân, karakterlerin iç dünyasına, hayat felsefesine, sosyal durumuna yönelik okurun zihninde bir izlenim oluşturmakla beraber, salt kendi başına ele alınacak olduğunda da birbirine zıt olarak görülebilecek olan mekânların kullanılması çatışma havasını oluşturur. Birtakım göstergeler de çatışma unsurunun bir parçası olarak okunmaya elverişlidir. Karakterlerin olay örgüsü boyunca sözlü ya da fiili hiçbir şey sergilemeseler dahi yazarın betimlemeleri okurun zihninde bir çatışma algısını oluşturma noktasında zaman zaman yeterli olmaktadır.

Rasim Özdenören'in "Çatışma" Hikâyesine Çatışma Yöntemi Açısından Bir Bakış

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının hikâye denilince akla gelen ilk isimlerinden biri Rasim Özdenören'dir. Ercan Yıldırım'ın ifadesiyle Özdenören, "hikâyeleri yerli (Yıldırım, 2011)" bir yazardır. Yazarın hikâyelerinde değinmiş olduğu konu çeşitliliği, gelenek ve modernizm arasında insanın geldiği konum, köy, kasaba ve şehir hayatında insanların yaşamlarını nasıl ve hangi değerleri merkeze alarak sürdürdüklerine yönelik tespitleri, Türk hikâyeciliğinde kendisine özgü bir yer edinmesini de beraberinde getirmiştir.

Özdenören'in hikâyelerinde, anlatıyı zenginleştiren yöntemlerden biri olan çatışma unsuru oldukça önemli bir yer tutmaktadır. İlknur Tatar Kırılmış'a göre; Özdenören'in hikâyelerinin "çatışma merkezi, kasabada var olmaya çalışan karakterlerin günlük yaşantılarıdır (Kırılmış, 2019)." Çatışma unsuru, yazarın sanat anlayışına dair düşünceleriyle de bütünlük arz etmektedir (Tunç, 2022). Yazar, insanlığın kadim bir meselesi olarak gördüğü çatışma kavramı hakkında gazete köşesinde şu cümleleri kaydeder:

Sağlıklı insanın özlediği toplum düzeniyle gerçeğin yaşandığı toplumsal düzen arasında her zaman bir açıklık bulunuyor. İnsani, bir uçtan bu açıklığı kapamaya çalışırken, bir yandan da bu açıklığın sürüp gitmesini sağlayan toplumsal gerçeklik "ben buradayım, burada duruyorum" demeye devam ediyor. Bu durum, insanoğlunun kadim gerçekliğidir ve kıyamete değin de sürüp gidecektir. Kadim retoriğin jargonuyla söylersek, durum, hayır ve şer çatışmasıdır (Yenisafak, 2015).

Yine yazar Müslümanların karşı karşıya kaldıkları türlü çatışma hâllerini; romancılar, hikâyeciler ve oyun yazarları için önemli bir kaynak olarak görür (Özdenören, 2013) ve bunu kendi edebî üretimlerinde de uygular. Özdenören'in, bir ailenin etrafında geçen (Yıldız, 2011) "Çatışma" adlı hikâyesi bunun belirgin bir örneği olarak karşımıza çıkar.

"Çatışma" hikâyesinde Rasim Özdenören, çatışma yöntemini birçok yönüyle ele alarak, olay örgüsünü bu yöntem üzerinden kurgulamış ve zenginleştirmiştir. Kendisiyle yapılan bir söyleşide Özdenören hikâyeyi; "feleği şaşmış insanların öyküsü (Haksal, 1999)" olarak niteler.

Hikâyede, modern dünyaya ayak uydurmaya çalışan Şermin karakteri ve onun çevresindeki insanlar arasındaki yer yer içsel, kuşak çatışması, düşünce çatışması, gelenek-modern çatışması ve fizikî çatışma ele alınır. Bütün bunlarla birlikte hikâyede genel çatışma unsuru olarak kuşak çatışmasının merkeze alındığını görürüz (Güneş ve Karabulut, 2017).

Sadık çalıştığı yazıhanenin karşısında bir konfeksiyon atölyesinde çalışan Şermin'e âşık olur. Bu duygu karşısında ne yapacağını bilemeyen Sadık, duygularını ifade edip etmeme konusunda içsel bir çatışma yaşar:

Bu umutsuz, kendisine aşağılık veren, sünepe duygunun uzamaması için ne yapması gerektiğini bilemiyordu: şimdi o aralıkta duruyordu ya, içten içe, bir fırsatı kollamaya hazırlanıyordu. Bu hazırlanışta da bir bilinç yoktu, aşağılık veren o edilgenlik, ruhunda balçık gibi tortulanıyordu (Özdenören, 2019).

Nihayet Sadık, Şermin'in karşısına çıkar ve ona karşı olan duygularını davet ettiği pastanede dile getirir. Şermin, henüz yeni tanıştığı gence hikâye boyunca süregidecek olan halasıyla ilgili olumsuz düşüncelerini anlatır. Şermin'e göre halasıyla arasında "bir soğuk savaş var"dır (Özdenören, 2019). Şermin küçük yaşta annesini kaybedince babası kız kardeşini yardıma çağırır ve o günden sonra Şermin'in halası, hem Şermin'e hem de kardeşi Tülay'a annelik yapma gayreti gösterir. Şermin ve halası arasındaki çatışma hikâye boyunca bir tür gelenek-modern yahut kuşak çatışması olarak karşımıza çıkar (Irmak, 2012). Şermin'in eve geç gelmesi halasının uygun bulmadığı bir davranıştır. Buradan hareketle geleneksel yaşam ve modern yaşamda kadının toplumsal rolü hala ve Şermin arasında, eve geç gelen Şermin ve halasının arasındaki şu diyaloglarla kendisini gösterir:

✓ İyi akşamlar hala, dedi.

Halası haince baktı, başını salladı:

✓ Dur bakalım, dedi, nerdeydin?

✓ Hiç.

✓ Hiç mi? Nasıl hiç?

Bir an bakiştılar, hala havasızlıktan soluğu kesilmiş gibi bakıyordu:

✓ Nerelerde sürtüyordun? Diye sordu.

✓ Hala, dedi Şermin kesik bir sesle, soluğu tutularak. Koşarak merdivenleri çıktı, halasının yanından geçerek odasına girdi, çantasını divanın üstüne attı, arkasını kapıya dönüp durdu, bekledi. Halası girdi.

✓ Söyle, dedi, nerdeydin bu zamana değin?

✓ Hala, Allah aşkına..

Dik, öldürücü gözlerle bakıyordu kıza.

✓ Yüzünü çevir de konuş, dedi, babana söyleyeceğim seni.

Şermin yüzünü halasına çevirdi, meydan okurcasına:

✓ Söyle, dedi.

✓ Öyle mi, söyleyeyim ha? Demek korkmuyorsun?

✓ Korkmuyorum, dedi Şermin dinginlikle.

Taş gibi durdu halasının karşısında:

✓ Benimle kavga etmek işine yarayacaksa istediğin gibi davran, dedi.

- ✓ Kavga falan değil, dedi halası. Sesi kof ve kuruydu. Aklını başına devşirmeni istiyorum. Baban, benim bildiğimin yarısını sezinlese öldürürdü seni, aklından çıkarma bunu (Özdenören, 2019).

Halanın dünyasında bir kızın geç saatte eve dönmesi kabul edilebilir bir durum değildir. Bu sebeple yeğeni bu işten vazgeçirmek için gerekirse babasına söylemekle bile tehdit eder. Fakat halanın bütün bu uyarıları Şermin'i vazgeçirmeye yetmez. Şermin, Sadık'la flörtleşmeye devam eder. Bu tür bir birliktelik Şermin'in dünyasında rahatsız edici bir durum değildir. Üstelik Şermin artık yalnızca dışarıda buluşmakla kalmayıp Sadık'ın kaldığı yere gidecek ve baş başa kalacak kadar bu durumu normal görür. Şermin'in yine geç geldiği bir akşam halası onunla bu konuyu konuşmak (tartışmak) için beklemektedir. Şermin'e neden geç geldiğini soran halası nihayet genç kızdan birisiyle görüşmeye başladığını ve zamanı gelince eve çağırıp ailesiyle tanıştıracaklarını söyler. Halası için böyle bir durum kabul edilebilir değildir. Ona göre Şermin' "kendi kızklık onurunu bile düşünemeyecek kadar azmış" biri olmakla suçlanır (Özdenören, 2019). Böyle düşünmesinin altında halanın yetiştiği koşullar (gelenek) yatmaktadır.

Gece ampulünün donuk ışığında kara bir çukur gibi aralanmış dudakları titredi, yorgun, ama tiksinen bir anlatımla bakan gözlerini kıza çevirdi: evet ya da hayır dememiz için sorulduğunda başımızı sallamak bile bize kızklık onurumuzu inciten bir davranış gibi gelirken bunlar sıkılmadan tartışıyorlar, dahası karşı koyuyorlar başkaldırıyorlar.. bir kıza onsekiz yaşına gelinceye değin ayıp ve utanma ve günah düşüncesini vermediysen artık bunları vermeye çalışmanın bir yararı yoktur, onu geriye döndürmek, yeni baştan yaşatmak olanaksızdır ama onun bu arsızlığına katlanmak da dayanılmaz bir aşağılanıştır, küçültücü bir kabullenıştır: Tanrı bizi bağışlamayacaktır, öğretmediğimiz için bizi, öğrenmedikleri ve bilmedikleri için onları da. Ürpertiyle baktı kıza.

- ✓ Başangı, dedi. Sesi, sinirli sinirli titredi odanın boşluğunda (Özdenören, 2019).

Halasına göre Şermin'in tercihleri ve yaşantısı "başangı" yani ahlâksız bir tutum olarak görülür. Bu tür bir yaşam tarzı geleneksel düşüncede toplum nezdinde ayıp karşılanan, utanılması gereken ve günah işlenen bir hayatı idame ettirmek anlamına gelir. Hala yeğeninin bu durumundan kendisini sorumlu tutmaktadır. Ona göre gelinen noktada artık bir şeyleri değiştirmek mümkün değildir. Bununla birlikte böyle bir "arsızlığı" kabul etmek de insanı "küçültücü" bir durumdur. Gelinek noktada hala, kendi içinde manevî bir çatışma yaşar. Şermin'in nezdinde modern yaşamı benimsemiş bireyleri uyarmadıkları, onlara doğruları "öğretmedik"leri için kendilerinin, "öğrenmedikleri" ve "bilmedikleri için" de modern bir yaşam tarzını benimsemiş gençlerin Tanrı tarafından bağışlanmayacaklarını düşünür. Bu sebeple olanlara müdahale edilmesi gerektiğine inanarak Şermin'i babasına şikâyet eder. Bu noktadan sonra düşünce ve nesil çatışması olarak değerlendirebileceğimiz kurguya baba da dahil olur. Kızının bir erkekle flört etmesine karşı çıkarak Şermin'in bir daha Sadık'la görüşmesini istemez ve bir fiziksel çatışma ortamı oluşur. Baba kızını dövmeğe yeltenir (Özdenören, 2019). Babasının bu tepkisine karşılık Şermin geri adım atmaz. Sadık'la görüşmeye devam etmeye devam eden Şermin, babası tarafından rezil edildiği gerekçesiyle dövülür (Özdenören, 2019).

Şermin bütün bu olup bitenlere karşın Sadık ve ailesini tanıştırmak istediğini halasına söyler. Şermin'in bu talebi halasına göre bir kız çocuğundan duyulmaması gereken bir istektir.

- ✓ Bir küfür, bir ilenç içinde yaşıyoruz, dedi, çirkef içinde yüzüyoruz sanki, yıllar var ki, bunu hissediyorum ama bize bulaşmaz diye umuyordum. Bu çirkefin içinde doğdunuz siz, şimdi durmadan öteye beriye sıçratiyorsunuz bunu...
- ✓ Çirkefin her yana bulaştığını hissediyorum, dedi, sen sanıyorsun ki, yaşlılığımdan, geçimsizliğimden böyle davranıyorum. Kahır benimki: şimdi yaşayan herkesin tek tek kirlendiğini görüyorum. Acaba biz bu çirkefe düşmekten kurtulur muyuz diye düşünüyorum, bunun için çirpiniyorum...
- ✓ Ne dediğini anlamıyorum, dedi, ben yalnız hafta sonu bize geleceğini söyledim.
- ✓ Ben de bundaki uygunsuzluğu anlatmak istiyordum, dedi halası.
- ✓ Uygunsuzluk falan yok.

Kadın, başını Şermin'e çevirdi, birkaç saniye baktı ona. Gene o usul, öfkesiz vurgu vardı sesinde:

- ✓ Buna gerçekten inanıyorsan korkunç bir şey, eğer gerçekten inanıyorsan (Özdenören, 2019)..

Halanın yaşanılan dönemi bir “küfür çağı” olarak nitelemesi ve insanların artık kirlenmeye başladığını görmesi, geleneksel yaşam ve modern yaşam arasındaki çatışmanın belirgin bir dışavurumu olarak karşımıza çıkar. Halasına göre bir kız ve erkeğin flörtleşmesi uygunsuz bir davranışken Şermin bunda hiçbir uygunsuzluk görmemektedir. Üstelik Şermin, Sadık ve ailesini tanıştırmakta kararlıdır. Bunu gerçekleştirmek için engel olarak gördüğü babasını öldürmeye kalkar. Eline aldığı çekiçle bu niyetini gerçekleştireceği esnada halasıyla karşılaşan Şermin halasına sarılarak babasını öldürmek istemediğini söyler (Özdenören, 2019).

Şermin, Sadık’la olan duygusal birlikteliğini sürdürmeye devam eder. Ailesiyle Sadık’ı tanıştırma düşüncesini gerçekleştirir. Fakat bu tanışma ailenin razı olmadığı bir sürecin parçası olduğu için Sadık, hala ve baba arasındaki sessiz çatışma hâli devam eder. Babanın Sadık’a karşı olan duyguları yumuşamamakla birlikte hala, Sadık ve Şermin’i kendi düşüncesine uygun bir şekilde yönlendirme yoluna gider. Sadık’a her ziyaretinde kendi dünyasının kapılarını aralar:

...Parça parça anlatıyordu Sadık’a, her ziyaretinde bir ucundan tutup veriyordu ona vaktiyle yaşanmış olan bir hayatın bir kez daha nasıl yaşanması gerektiği konusundaki sert inancını. “Babam bir hoca kadar çok okurdu” diyordu Sadık’a “en çok kış geceleri.. bizim dinleyip dinlemediğimize bakmadan okuduğu kitaplardan ilginç bulduğu parçaları bize de aktarırdı. Bizi, varlığını bilmediğimiz, yaşamadığımız ama özlemine çektiğimiz bir dünyayla şartlandırırdı, gerçek bir dünyaydı bu, bir gün, bütün insanların yaşayacağı öyle bir dünyada yaşamaya özendirirdi. Biliyorduk, öyle bir dünyada yaşamasak mahvolacaktık ve bu, hayatın sonu olacaktı. Dağların hallaç pamuğu gibi göklere savrulacağı gün gelecekti, kendi yüreğinde bile sığınacak, kaçacak bir yer bulamayacağın, milyarlarca insan arasında yapayalnız, kendi başına kaldığın gün. Bütün doğru haberciler ve sen.. yapayalnız.. itirafa hazır bir çaresizlikle sonsuz bekleme anları..” Böyle böyle anlatıyordu hala (Özdenören, 2019).

Babanın tutumu ise haladan tamamen farklıdır. Sadık’ın ziyaretleri onu çok rahatsız eder. Şermin ve Sadık’ın uygunsuz şeyler yaptıklarına dair aklına kötü düşünceler gelmekte ve yeterince sert bir tavır gösteremediğini düşündükçe de çıldırarak gibi olmaktadır. Bir gün kızını ve Sadık’ı kendi evinde uygunsuz bir şekilde yakalayacağına dair kuşkusu (Özdenören, 2019) babanın değerleriyle asla uyuşmayan ahlaksız bir tutumdur ve bu durum baba da oldukça büyük bir içsel çatışmaya yol açar.

İçinde bulunduğu çatışma durumundan çıkmak isteyen baba, kendisini caminin avlusunda bulur. Fakat burada da içsel/düşünsel bir çatışma yaşar. Abdest almaya üşenir, yıllardır namaz kılmadığını hatırlar. Artık bir inancının kalıp kalmadığı noktasında bir muhasebe yapar ve tevbe etmesi gerektiğini düşünerek “bilinçsizce” tevbe eder (Özdenören, 2019). Bütün bu muhasebe esnasında aklı hâlâ Şermin ve Sadık’ın kabullenemediği birlikteliğindedir.

Camiden çıkınca oturduğu gazinoda yan masadaki kız ve erkeğin birbirine yaklaşması aklına kızını ve Sadık’ın da böyle yaptıklarını getirir. Olup bitenlere karşı bir şeyler yapması gerektiğine karar verir. “Her şeyi bit”irmeyi düşündüğü esnada küçük kızını Tülay’ı görür. Kızına nereye gittiğini sorunca Sadık’a sigara almaya gittiğini, halasının evde olmadığını öğrendiğinde Şermin ve Sadık’ın evde başbaşa kaldıklarını anlayan baba “Beklediğimden daha erken olacak” diye düşünür (Özdenören, 2019).

Bu esnada Sadık ziyaretine gittiği Şermin’e, halanın anlattığı şeyler hakkındaki düşüncelerini söyler. Sadık’a göre halanın düşünceleri hala için “bir çeşit adanmış ülkedir (Özdenören, 2019).” Fakat Sadık bunu söylerken Şermin oralı bile olmaz. Kardeşi Tülay’ı sigara almak için evden gönderir. Başbaşa kaldığı Sadık’ı odaya davet eder. “Bugün ilk kez kendi öz kişiliğimi denemek istiyorum (Özdenören, 2019)” diyerek Sadık’a kahve yapmaya gider. Sadık yalnız kalır kalmaz yine halayı ve anlattıklarını düşünmeye başlar. Halanın anlattıkları Sadık’ı yaptıklarını sorgulamaya iterek bir içsel çatışmaya dönüşür. Bu düşüncelerin içine dalan Sadık, Şermin’in geri döndüğünü bile fark etmez. Şermin’e halasını ve anlattıklarını düşündüğünü söylese de Şermin, umursamaz tavırlar takınmaya devam eder. Yine de Sadık’a, halasının anlattıklarında ne olduğunu soran Şermin’e, Sadık şöyle cevap verir:

- ✓ Bizim ulaşmamızı istiyor ülkesine. Ulaşacağımızı umuyor, ummak istiyor en azından. Konuştuğu erdemler çok doğal çünkü, insan ruhuna aykırı düşmüyor hiçbir yönüyle. Tersine, bir uygunluk var, insan, yüzlerce yıl önce yaşamış o erdemlerin gerçekliğini anlıyor, o erdemlerin doğal oluşu insan ruhunun kesintisizliğinde bu gün de bizi harekete geçirebiliyor. O insanlar kendileri için de yaşamıyordu üstelik bu erdemleri, Tanrı için, Tanrı öyle buyurduğu için yaşıyorlardı, bu da onlara bir yücelik veriyordu. Bunu, bu gün de anladığımızı göre bütün o hayat yeniden yaşanabilir demektir, yeniden yaşamaya değer mi bilmem ama yaşanması olanağı (Özdenören, 2019)..

Şermin, Sadık'ın anlattıklarını dinlemek istemez. Elleriyle sus işareti yaparak başka konular açar. Tekrar konuşacak olan Sadık'a susmasını söylerek; "hepsinin canı cehenneme (Özdenören, 2019)" diye tepki gösterir. Babasının şahsında simgeleştirdiği geleneksel yaşam biçimi ve geleneksel düşünceyle olan çatışmasını ifade ederek, babasının Sadık'tan belki de para istemiş olabileceğinden, kadının aşağılayan bu düşünceden, "yarım kalmış" bu insanlara daha fazla dayanamadığını dile getirir (Özdenören, 2019).

Şermin, Sadık'la cinsel bir birliktelik kurmak ister. Cinsel hazla kendinden geçtiği sırada dahi Şermin'in, içsel çatışması devam eder. Kendisini kirli, aptal ve deli gibi hisseder. "Yıkıntı içimde başladı benim, bir yerlerden gelip içimde büyüye büyüye. Sevişirken bile o şeyin gümbür gümbür yıkıldığını, içime doğru o zavallı yıkıntının çöktüğünü duyuyorum" sözleri Şermin'in yaşadığı çatışmanın dile gelmesidir (Özdenören, 2019).

Sadık, kendisini birlikte olmaya zorlayan Şermin'e: "Bu öfkeyi taşıyabilecek miyiz? Tanrının öfkesini? Yüklediği ilenci?" diye sorar (Özdenören, 2019). Bu esnada Sadık ve Şermin'i uygunsuz bir vaziyette gören baba, Sadık'a ateş eder. Şermin, eve gelen kız kardeşi Tülay'ı korumak isterken babasıyla fiziksel bir çatışmaya girer. Bu arbede esnasında babanın elindeki silah ateş alır ve çenesinden akan kanlar eşliğinde yere yığılır. Eve gelen halasına doğru koşan Şermin'in; "Bütün bunları ben mi yaptım? Yeryüzüne kötülüğü ben mi indirdim (Özdenören, 2019)?" sorusuyla hikâye sona erer ve tekrar hikâyenin başına döndüğünde Sadık'ın sağ kurtulduğunu, Şermin'in onu hastanede ziyarete gittiğini okuruz.

SONUÇ

Sonuç olarak, çatışma yöntemi edebî metinlerin en önemli unsurlarından biridir. Anlatıda sürekliliği sağlaması ve okurda merak duygusunu uyandırması çatışma yönteminin en belirgin özellikleri olarak tanımlanabilir. Karakterlerin; içsel/psikolojik çatışması, fizikî çatışma, düşünce çatışması, kuşak çatışması gibi birçok çatışma türü edebî metinlerde sıklıkla görülmektedir.

Rasim Özdenören, Cumhuriyet dönemi Türk hikâyeciliğinde kendisine özgün bir üslupla hikâye dünyası kurmuştur. Yazar, hikâyelerini kurarken birçok teorik bilgiden yararlanmış. Çatışma yönteminin edebî bir metinde tam olarak neyi sağladığı üzerine düşünmüş ve bir hikâyesine de "Çatışma" ismini vererek bu yöntemi bir hikâye aracılığıyla da uygulamıştır.

Bir ailenin etrafında olup bitenleri merkeze alan hikâyede, çatışma yöntemi birçok yönüyle karşımıza çıkar. Hikâyede; hala ve baba ile Şermin arasındaki çatışma kuşak çatışmasının ve düşünce çatışmasının, halayla konuştuktan sonra Sadık'ın düşüncelerinde bir takım değişikliklere gitmesi ve sürekli haladan duyduklarını düşünmesi, Sadık ve Şermin'in birlikteliğini uygunsuz bulan babanın sürekli bunu düşünmesi içsel çatışmanın, babanın Sadık'a ve Şermin'e ateş etmesi fiziksel çatışmanın bir örneği olarak karşımıza çıkar.

KAYNAKÇA

- Andı, M. F. (2020). *Akrebi kuyruğundan tutmak*. 2. Baskı. İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Artaud, A. (2021). *Tiyatro ve ikizi*. Çev. Bahadır Gülmez. 3. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Aytaç, G. (2019). *Karşılaştırmalı edebiyat bilimi*. 2. Baskı. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Çetin, N. (2021). *Roman çözümleme yöntemi*. 17. Baskı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çıkla, S. (2021). "Özelliklerinden hareketle kurmaca metinlerde temayı tespit yöntemleri". *Metin tahlilinde yeni yaklaşımlar I*. Editörler: Selçuk Çıkla-Şeyma Büyükkavas Kuran. Ankara: Çolpan Yayınları.
- Demir, Y. (2017). *Kurmacanın halleri kalenin bedenleri kurmaca-lık yazılar*. Ankara: Hece Yayınları.
- Güneş, E., & Karabulut, M. (2017) "Rasim Özdenören'in hikâyelerinde gelenek-modernizm çatışması". *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9 (26). 420-458.
- Haksal, A. H. (1999). "Rasim Özdenören'le öyküsü ve sanatı üzerine bir konuşma". *Yedi İklim Dergisi*. 107-108. 57-68.
- Irmak, Y. (2012). "Rasim Özdenören'in 'çok sesli bir ölüm' adlı hikâyesine edebiyat sosyolojisi açısından bir yaklaşım". *Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. 1 (1). 76-94.
- Karataş, T. (2019). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Kırılmış, İ. T. (2019). *Modern hikâyede kutsalın kuruluşu*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Nesin, A. (2020). *Sanat yazıları*. 6. Baskı. İstanbul: Nesin Yayınevi.
- Özdenören, R. (2013). *Köpekçe düşünceler*. 4. Baskı. İstanbul: İz Yayıncılık.

Özdenören, R. (2019). *Çok sesli bir ölüm*. 12. Baskı. İstanbul: İz Yayıncılık.

Sağlık, Ş. (2014). *Hikâye/Anlatı/Yorum*. Ankara: Hece Yayınları.

Sazyek, H. (2021). *Roman terimleri sözlüğü roman sanatından yüz terim*. 4. Baskı. Ankara: Hece Yayınları.

Şengül, S. (2022). *Epik damar 1990 sonrası Türk şiiri ve epik referansları*. İstanbul: Ketebe Yayınları.

Tobias, R. B. (1996). *Roman yazma sanatı*. İstanbul: Say Yayınları.

Tunç, S. (2022). *Türk hikâyeciliğinde Rasim Özdenören*. İstanbul: Çizgi Kitabevi.

Turkedebyati (2022). Edebiyatta Çatışma Kavramı. Erişim Tarihi: 08.09.2022, <https://www.turkedebyati.org/edebiyatta-catisma-kavrami/>

Yenisafak (2015). İnsanın kadim gerçekliği: Çatışma. Erişim Tarihi: 30.10.2022. <https://www.yenisafak.com/yazarlar/rasim-ozdenoren/insanin-kadim-gercekligi-catima-2008038>

Yıldırım, E. (2011). “Rasim Özdenören öyküsünün düşünsel kültürel dokusu ve temel izleri”, *Çok Sesli Bir Yazar Rasim Özdenören*. Haz. Ömer Erinç, Kahramanmaraş Belediyesi. 71-78.

Yıldız, A. D. (2011). “Rasim Özdenören hikâyesinin tematik boyutu üzerine”. *Hece (Yedi Güzel Adamdan Biri Rasim Özdenören Özel Sayısı)*. 169; 238-247.